
ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ

ἮΝ ὀγδόην Αὐγούστου τοῦ 1906, εἰς τὸ ρωμαντικὸν καὶ κατάφυτον Μπογιατί τῆς Ἀττικῆς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, παρὰ τὸν θροῦν τῶν πεύκων καὶ τῆς ἐλαίας τὸ ἄρωμα, μία ἀληθῶς ποιητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ὑπαρξίς, εἰς ἐνθουσιώδους ἐργάτης τοῦ πνεύματος, τοῦ ὁποῦ οὗ βίος ὅλος ὑπῆρξε διαρκῆς ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Ὠραίου. Ὁ Θεμιστοκλῆς Δ. Σολωμὸς κύριον ἔργον ἔσχε τὴν ἐμπορείαν. Ἄλλ' ὑπὸ τὸν ἔμπορον καὶ τὸν ἐπιχειρηματίαν διέλαμπε πάντοτε ὁ ἐμπνευσμένος καλλιτέχνης, ὁ ἄνθρωπος τῆς ιδέας καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὁ ποιητὴς τῶν ὠραίων ἰδανικῶν. Γόνος δύο ἐγκρίτων οἴκων, τοῦ Κεφαλλῆνος Σολωμοῦ καὶ τοῦ ἐκ Σμύρνης Ἡσαΐα, ἐγκατέστη νεώτατος, μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐγκυκλιῶν σπουδῶν, κατ' ἀρχὰς εἰς Γαλάζιον τῆς Ῥουμανίας παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ αὐτόθι δικηγοροῦντος ἀειμνήστου πατρός του, εἶτα δὲ ὡς συνεργάτης τοῦ ἐν Ῥωσίᾳ, καὶ ἰδίως ἐν Ταϊγανίφ καὶ Ὀδησοῦ, ἐμπορευομένου ἀδελφοῦ του Μιλτιάδου, οὗ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπῆρξεν ἡ δεξιὰ χεὶρ. Ἄλλ' ἔχων βαθύ τὸ κοινωνικὸν αἶσθημα, διαφλεγόμενος δὲ ἀπὸ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς φιλοπατρίας, ὅπου καὶ ἂν διέμεινε, εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ ἰδιοφυΐαν ὑπὲρ ἐθνικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν

σκοπῶν. Εἰς τὸ Γαλαζιον εἶχε διοργανώσει ἑλληρικὸν δραματικὸν θέατρον δι' ἑορτὰς καὶ καλλιτεχνικὰς πανηγύρεις, καθ' ἃς ὁ ἴδιος ἐδίδασκε καὶ πρωτηγωνίσται. Τῷ 1868 ἐξέδιδε, μετ' ἄλλου διαπρεποῦς ἑλληγνος αὐτόθι, τοῦ Ἀνδρέου Δελλαπόρτα, τὴν «Φωνὴν τοῦ Δουνάθεως», δι' ἣς ἤλεκτριζον τὰς ἑλληνικὰς καρδίας, ὑπηρετήσε δι' ἐράνων γενναίων τὸν κρητικὸν ἀγῶνα. Ἐγκαταστάς εἶτα εἰς τὸ ἐμπορικῶς τότε ἀκμάζον Ταϊγάνιον καὶ κατακτῆσας διὰ τῶν σπανίων ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν του χαρισμάτων τὴν ἀγάπην τῶν ἐκεῖ κορυφαίων ὁμογενῶν, ἐν οἷς οἱ Βαλλιᾶνοι, οἱ Σκαραμαγκάδες καὶ ἄλλοι κεφαλαιοῦχοι, ἐγένετο διευθυντὴς τῆς Banque d'Azof Don, συγχρόνως δὲ καὶ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πλέον ἢ ἄλλοτε ἀνέπτυξε τὴν καλλιτεχνικὴν του δράσιν ὑπὲρ ἐθνικῶν σκοπῶν. Φιλολογικαὶ ἐσπερίδες, ἀπαγγελίαι, συναυλίαι, θεατρικαὶ παραστάσεις ὑπὸ τὴν ὀργανωτικὴν του πρωτοβουλίαν, οὐ μόνον ἀνερρίπιζον τὸν ζῆλον τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην ἀλλὰ καὶ γενναίας εἰσφορὰς ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Πατρίδος συνεχόμεζον. Ἐχομεν πρὸ ἡμῶν ἔγγραφα εὐχαριστήρια τοῦ τότε προέδρου τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου ὑποναυάρχου Νικοδήμου, πλήρη εὐγνωμοσύνης, διὰ τε τὴν ἐν γένει ὑπὲρ τοῦ ταμείου τούτου δράσιν του καὶ διὰ τὴν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ δόσει ἀποστολὴν 162 χιλιάδων δραχμῶν ἐξ ἐράνων τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων. Ὡς πρόξενος, τὰ μάλιστα εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας. Κατὰ τὸν βωσοτουρρικὸν πόλεμον, ἅμα τῇ κηρύξει αὐτοῦ, ὁ τουρκικὸς στόλος εἶχεν ἀποκλείσει τοὺς βωσσοτικούς λιμένας, δοθείσης συντομωτάτης προθεσμίας εἰς τὰ ὑπὸ ξένην σημαίαν ἐμπορικὰ πλοῖα πρὸς ἐλευθέραν ἐξ αὐτῶν ἀποχώρησιν, ἐπὶ ποινῇ συλλήψεως καὶ κατασχέσεως τῶν πέραν τῆς προθεσμίας ταύτης ἐξερχομένων. Ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἑλληνικὰ σκάφη εὐρίσκοντο τότε ἠγκυροβολημένα καὶ ὑπὸ φόρτωσιν εἰς τὸν λιμένα Ἱταϊγανίου. Τὸ σύντομον τῆς προθεσμίας καὶ ἐξ ἄλλου ὁ ἐπικείμενος δριμύτατος χειμὼν ἤθελον ἐπιφέρει τὸν ἀφευκτον αὐτῶν ὄλεθρον, ἂν ὁ ἀείμνηστος Σολωμὸς διὰ τῆς ὀξυνοστάτης ἐνεργείας του καὶ τοῦ προσωπικοῦ του γοήτρου παρά τοις ἀντιπροσώποις τῶν ἄλλων Κρατῶν δὲν ἐπετύγχανε τὴν παράτασιν τῆς ταχθείσης μικρᾶς προθεσμίας μέσον τῶν ἐν Κων/πόλει ξένων πρεσβευτῶν. Δύναται τις ἀδιστάκτως νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ πρόνοια τοῦ Σολωμοῦ ἔσωσε τότε τὴν ἑλληνικὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς.

Εἰς τὴν προσφιλεῖ του φιλολογίαν ἠσχολεῖτο μετ' ἰδιαιτέρου ζήλου. Ἐκ τῶν πρώτων ποιητικῶν του ἔργων ὑπῆρξε μία ὠραία «Ὁδὴ πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιον ἐπὶ τῇ καθόδῳ του εἰς τὴν Ἑλλάδα». Ἐφιλοπόνησεν ἐπίσης καὶ ἄλλα ποιήματα πλήρη ἐμπνεύσεως πατριωτικῆς, οἷον «Εἰς τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀλεξάνδρας» — «Εἰς τοὺς γάμους τοῦ Διαδόχου» — «Εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1897» — «Εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης» κλπ. Ἡ Μοῦσα του ἦτο ἡ πατριωτικὴ ἢ σατυρικὴ. Ὅταν δὲν ἐξύμνει τὴν Πατρίδα, ἐσκωπτε καὶ ἐσατύριζε τὰς κοινωνικὰς μωρίας. «Ὁ Χαρτοπαίκτης» καὶ

«Ἡ κυρία Ντεκολτέ» διαπνέονται ἀπὸ τοιοῦτον λεπτὸν σατυρικὸν πνεῦμα. Συνέθεσε καὶ δράμα κοινωνικὸν «Οἱ ἀφανεῖς Κακοῦργοι» ὡς καὶ πολλὰς μονοπράκτους κωμωδίας. Ἐσχάτως εἶχε φιλοτεχνήσει ἐπιτυχῆ μετάφρασιν τοῦ «Πλούτου» τοῦ Ἀριστοφάνους παιχθεῖσαν ἐν τῷ βασιλικῷ θεάτρῳ.

Ἐν Ὁδησσῷ διέτριψεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν περίπου πρωταγωνιστῶν εἰς πᾶσαν κοινωφελῆ καὶ πατριωτικὴν δράσιν, ἀγαπητότατος διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ ἤθους, τὸ σπινθηρίζον πνεῦμα του, τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ χαρακτήρος καὶ τὰ σπάνια αἰσθήματα, ὑφ' ὧν ἐνεφορεῖτο. Ἀπῆλαυε τῆς ἀμερίστου ὑπολήψεως τῶν αὐτόθι ἴσχυουσῶν, ἐτιμᾶτο δὲ διὰ τῆς ἰδιαιτέρας φιλίας τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου Γρηγορίου Μαρασλή, ὅστις, ἐπὶ τῇ θλιβερᾷ εἰδήσει τοῦ θανάτου του, ἔκλαυσε πικρῶς τὴν ἀπώλειαν τοῦ «καλοῦ του φίλου», ὡς τὸν ἀπεκάλει.

Ὁ Σολωμὸς δὲν ἦτο ποιητὴς γράφων μόνον. Ὑπῆρξεν ἀληθινὸς φιλόσοφος, ἀνώτερος παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν, καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Αἰσιόδοξος ἀείποτε, μὲ τὸ αἰώνιον μειδιάμα τῆς καλωσύνης ἐπὶ τῆς συμπαθοῦς του μορφῆς, μὲ τὴν γοητεύουσαν εὐστροφίαν καὶ χάριν τοῦ πνεύματός του, ἀπέδαινε ἀληθινὴ ἀπόλαυσις εἰς τοὺς συναναστρεφομένους αὐτόν. Διὰ τοὺς οἰκείους του ἦτο ἀληθῶς τὸ χάρμα καὶ τὸ σέμνωμα, ὃ ἐφέστιος θεὸς τῆς οἰκιακῆς γαλήνης καὶ εὐδαιμονίας. Ἡ παρουσία του μόνη ἤρκει νὰ διασκεδάσῃ κάθε σύννεφον λύπης ἢ στενοχωρίας. Λάτρης τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀγροτικῶν καλλονῶν διήρχετο τελευταῖον ἐν τῇ ποιητικωτάτῃ ἐπαύλει τοῦ Μπογιατιοῦ μεταξὺ τῶν θελγῆτρων τῆς γεωπονίας καὶ τῶν συγκινήσεων τοῦ γραφείου του. Ἐκεῖ, τέκνον πιστὸν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠραίου, τὸν εὖρεν ὁ θάνατος μεταβαλὼν τὴν διαγελωσαν οἰκογενειακὴν Ἐδὲμ εἰς πένθος καὶ κατῆφειαν. Ὁ θάνατός του δὲν ἐπληξε μόνον τὴν φιλοστοργίαν τῆς ἀγαπητῆς του συζύγου Ἐλένης τὸ γένος Π. Σκαραμαγκᾶ καὶ τῶν ἀδελφῶν του Μιλτιάδου καὶ Ἄδαξ Χ. Στεκούλη, τῆς γνωστῆς παρὰ τῇ ἀθναϊκῇ κοινωνίᾳ διὰ τὴν φιλόφρονον δράσιν της κυρίας, ἀλλὰ καὶ τῶν χωρικῶν ὄλων τοῦ κτήματος, οἱ ὅποιοι κυριολεκτικῶς τὸν ἐλάτρευον καὶ ὄσων ἠτύχησαν νὰ γνωρίσουν τὸν ἀξιαγάπητον καὶ ἀληθινόνητον ἄνδρα.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εἰς ὀφθαλμιάτρον ποιητὴν

Ὅλα τὰ μᾶτια ὡς ποιητῆς ἐλάτρευσες μὲ λαύρα,
ὡς ἱατροῦ ἐστοράβωσες καὶ γαλανὰ καὶ μαῦρα!

Εἰς πατριώτην φαπλατᾶν

Μελάνης χύνεις ποταμοὺς γιὰ τὴ φτωχὴ πατρίδα,
μὰ ἂν χρειασθῇ τὸ αἷμά σου δὲν χύνεις μιὰ ὄανίδα!

ΕΩΣΦΟΡΟΣ